

Sygn. akt V CSK 471/08

POSTANOWIENIE

Dnia 2 lipca 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Lech Walentynowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Pietrzykowski

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z wniosku W. Sp. z o.o. w Ł.

przy uczestnictwie M.B. i S. B.

o wpis do księgi wieczystej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 2 lipca 2009 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Okręgowego w B.

z dnia 18 czerwca 2008 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w B. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 18 czerwca 2008 r. Sąd Okręgowy oddalił apelację wnioskodawcy „W.” – spółki z o.o., złożoną od postanowienia Sądu Rejonowego w C. oddalającego wniosek o wpis hipoteki przymusowej zwykłej w wysokości 34.839,75 zł do księgi wieczystej nr [...].

Sąd II instancji podzielił stanowisko Sądu Rejonowego, że nie jest możliwe obciążenie hipotecznie nieruchomości będącej wyłączną własnością M. B. – żony dłużnika S. B., ponieważ nadanie wobec niej klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu zostało ograniczone do majątku wspólnego (art. 787 k.p.c.). Nieruchomość ta została wprawdzie nabyta przez M. B. w czasie trwania małżeństwa, ale już po wyłączeniu wspólności ustawowej przez małżonków B. umową notarialną z dnia 12 lipca 2001 r.

W skardze kasacyjnej wnioskodawca domagał się uchylenia orzeczenia Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Skarżący podniósł zarzut naruszenia przepisów postępowania, a mianowicie art. 365 § 1 k.p.c., art. 626⁸ § 2 k.p.c. i art. 787 § 1 k.p.c., przez nierespektowanie postanowienia nadającego klauzulę wykonalności w trybie art. 787 § 1 k.p.c. przeciwko M. B. Powołał się również na niewłaściwe zastosowanie przepisów prawa materialnego (art. 31-33, 41 i 47 § 1 i 2 k.r.o. oraz art. 198 u.k.w.h.), prowadzące do odmowy wpisu w księdze wieczystej hipoteki przymusowej w odniesieniu do nieruchomości wchodzącej w skład majątku dorobkowego małżonków B.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istotne w tej sprawie okoliczności są bezsporne. Wynika z nich, że:

- w dniu 10 listopada 1989 r. M. i S. B. zawarli związek małżeński, nadal trwający;
- umową notarialną z dnia 12 lipca 2001 r. wyłączyli oni wspólność ustawową;
- prawomocnym nakazem zapłaty z dnia 17 lipca 2001 r. Sąd Okręgowy w Ś. zasądził od S. B. na rzecz „. – spółki z o.o. w Ś. kwotę 34.839,75 zł z odsetkami i kosztami procesu;

- umową notarialną z dnia 30 czerwca 2004 r. M. B. kupiła od K. M. do majątku odrębnego – pozostając z mężem w umownej rozdzielności majątkowej – zabudowaną nieruchomość o powierzchni 0,2294 ha położoną w I.;
- postanowieniem z dnia 6 listopada 2006 r. Sąd Okręgowy w Ś. nadał nakazowi zapłaty z dnia 17 lipca 2001 r. klauzulę wykonalności na rzecz „W.” – spółki z o.o. – następcy prawnego wierzyciela;
- postanowieniem z dnia 5 lipca 2007 r. Sąd Okręgowy w Ś. nadał powyższemu tytułowi egzekucyjnemu klauzulę wykonalności także przeciwko małżonce dłużnika M. B.

Kontrowersyjna jest natomiast ocena prawna tych zdarzeń, do których mają zastosowanie przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz Kodeksu postępowania cywilnego sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 17 czerwca 2004 r. (Dz. U. Nr 162, poz. 1691), która weszła w życie 20 stycznia 2005 r., w brzmieniu ustalonym przez ustawę z dnia 19 grudnia 1975 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 45, poz. 234).

Należy odnotować, że wnioskodawca jest aktualnym wierzycielem, jako następca prawny poprzedniego wierzyciela, legitymującym się klauzulą wykonalności, dlatego jest uprawniony do egzekwowania należności objętych tytułem wykonawczym oraz do złożenia wniosku o wpis hipoteki przymusowej na podstawie tego tytułu (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 20 marca 2003 r., III CKN 205/00, OSNC 2004, nr 6, poz. 93).

Na tle stanu prawnego ukształtowanego ustawą nowelizującą z dnia 19 grudnia 1975 r., mającego zastosowanie w rozpoznawanej sprawie (zob. art. 5 ust. 3 i ust. 5 pkt 1, 2 i 6 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r.), w judykaturze i doktrynie dominującym stał się pogląd, że postępowanie klauzulowe zbliżyło się do postępowania rozpoznawczego, ponieważ sąd zobowiązany został do badania okoliczności przewidzianych w art. 41 § 3 k.r.o. i w art. 47 § 2 k.r.o. Z tej przyczyny daleko idące są skutki nadania klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika w trybie art. 787 k.p.c.

Umowne wyłączenie wspólności ustawowej – w przeciwieństwie do zniesienia wspólności wyrokiem sądu – jest nieskuteczne wobec wierzyciela, jeżeli

nastąpiło ono po powstaniu wierzytelności. Co więcej, małżonkowie mogą powoływać się wobec wierzyciela na umowne wyłączenie wspólności (art. 47 § 2 k.r.o.) tylko wówczas, gdy otrzymał on taką wiadomość przed powstaniem wierzytelności, przy czym obowiązek wykazania tej okoliczności obciąża małżonka dłużnika (art. 6 k.c.). W wyniku takiego unormowania wierzyciel, który nie widział o umownym wyłączeniu wspólności ustawowej, uzyskuje szczególną ochronę prawną polegającą na tym, że wprowadzenie rozdzielności majątkowej jest wobec niego bezskuteczne (por. m. in. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 1980 r., III CZP 13/80, OSNC 1980, nr 7-8, poz. 140, z dnia 9 czerwca 1995 r., III CRN 24/95, OSNC 1995, nr 11, poz. 164 i z dnia 28 lipca 1998 r., II CKU 34/98, Prok. i Pr. 1999, nr 1, poz. 36).

Jeżeli sąd nadał klauzulę wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika, z ograniczeniem jego odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością ustawową (art. 787 § 1 k.p.c.), musiał przesłankowo ustalić, że wspólność ustawowa istnieje. Stwierdzenie rozdzielności majątkowej w postępowaniu klauzulowym (m. in. na zarzut małżonka dłużnika z art. 47 § 2 k.r.o.) prowadziłoby do oddalenia wniosku wierzyciela, ponieważ egzekucja mogłaby być wtedy prowadzona tylko do udziału ułamkowego dłużnika we współwłasności oraz do jego majątku odrębnego, natomiast małżonek dłużnika pozostawałby poza postępowaniem egzekucyjnym.

Tak ukształtowane skutki prawne odnoszą się również do postanowienia Sądu Okręgowego w Ś. z dnia 5 lipca 2007 r., nadającego klauzulę wykonalności przeciwko M. B. Jest przy tym oczywiste, że nakaz zapłaty z dnia 17 lipca 2001 r., wydany po pięciu dniach od wyłączenia wspólności (12 lipca 2001 r.), musiał dotyczyć wierzytelności powstałej przed wyłączeniem.

Ograniczenie kognicji sądu wieczystoksięgowego (art. 626⁸ § 2 k.p.c.) nie może być utożsamiane z pełnieniem przez ten sąd wyłącznie funkcji rejestracyjno-ewidencyjnej (zob. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2004 r., II CK 265/04, OSNCP 2005, nr 2, poz. 50). W rozpoznawanej sprawie sytuacja procesowa była o tyle niekontrowersyjna, iż wystąpiło związanie sądu wieczystoksięgowego prawomocnym orzeczeniem innego sądu (art. 365 § 1 k.p.c.).

Charakter i następstwa postanowienia Sądu Okręgowego w Ś. z dnia 5 lipca 2007 r. potwierdzają zasadność skargi kasacyjnej.

Dla postępowania w rozpoznawanej sprawie istotne jest również to, iż małżonek dłużnika po nadaniu w stosunku do niego klauzuli wykonalności w trybie art. 787 k.p.c. staje się współdłużnikiem i mają do niego zastosowanie przepisy dotyczące dłużnika (bliżej: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2008 r., III CZP 105/08, Biul. SN 2008/11/8). Nie istnieją zatem przeszkody w obciążeniu jego nieruchomości hipoteką przymusową (art. 109 ust. 1 u.k.w.h.).

Z przedstawionych przyczyn należało uchylić zaskarżone postanowienie i przekazać sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c.).